

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

TABIAT KUYCHISI VA RANGTASVIR USTASI (O'rol Tansiqboyev asarlari misolida)

Maxmarizayeva Yulduzxon

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

“O'rol og'a o'zini tabiat qo'ynida xuddi o'z uyidagidek his qiladi, ayniqsa, tog'larning ashaddiy oshig'i edi. Son-sanoqsiz tog'lar tasviri fikrimizni tasdiqlab turibdi. Hatto, asarlar nomi ham tog' bilan bog'langan. E'tibor qiling: “Tog'da kuz”, “Tog' yon bag'irlari”, “Tog' qishlog'i”, “Oqshom”, “Tog'da bahor”, “Chimyon yo'li”, “Pomirdagi baland Qorako'l ko'li”, “Tog'da kolxozda”, “Oloy vodiysi”. Rassom tog'ning faqat ranglarinigina ilg'abgina qolmay, u yerdagi giyohlarning ham nomlarini yaxshi bilgan”..

(Nodir Normatov).

O'rol Tansiqboev o'tgan asrning elliginchi yillaridayoq manzara chizish bobida

“o'zbek levitani” degan nomga sazovor bo'lgan edi.

U kezlarda ayrim iqtidorli rassomlarni Levitan nomiga, rus sayyor rassomlari nomlariga qiyoslash odat edi. Levitan chindanda rus tabiatining mohir kuychisi sifatida dovuq qozongan rassomlardan biri bo'lgan.

O'zbekiston xalq rassomi, O'zbekiston Davlat mukofoti laureati O'rol Tansiqboyev 1904-yil 14-yanvarda tug'ilgan. 1924—1928 yillarda Toshkent san'at muzeyi qoshidagi rassom N. Rozanov studiyasida, 1929-yilda Penza Badiiy pedagogika texnikumida rus realistik san'atining mohir ustalaridan biri I. Goryushkin, Sorokopudov qo'lida ta'lim oldi. Ijodini portretlar yaratishdan boshlagan. O'rol Tansiqboyev asosan 30-yillarda rassom sifatida shakllandi, o'z asarlarini xalqqa yaqin va tushunarli bo'lishi uchun tinmay mehnat qildi. Bu vaqtda «O'zbek portreti», «Oltin kuz», «Karvon», «Hosil» kabi portret, manzara asarlarini yaratdi. «Ozod bo'lgan sharq ayollari», «16-yil qo'zg'aloni» asarlari rassomning monumental rassomlik sari dadil qadam tashlaganini ko'rsatdi. 1940 yili yaratilgan «Alisher Navoiy» portreti uning

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

ijodida alohida o'rin tutadi. Ikkinchi Jahon urushi yillarida «Vahshiyning yo'li», «Ozod qilingan yerlarda», «Partizan ayol» asarlarini yaratish bilan birga jonajon o'lka manzaralarini gavdalantiruvchi «Qoplombekda kuz», «Tungi sug'orish»,

15 polotnodan iborat «Urush yillarida» kabi kartina turkumlarini ham yaratdi. Keyinchalik rassom ijodida manzara yetakchi o'rinni egalladi. «Peshin. Ovqat payti», «G'o'za sug'orish», «O'zbekistonda bahor» kartinalari shular jumlasidandir. Uning «Taxiyatosh» «Qayroqqum GESi tonggi», «Yangi yerda», «Tog'da kuz», «O'zbekistonda mart», «Kattaqo'rg'on suv ombori», «Bo'stonliqda bahor», «Tog'dagi yaylov» kabi asarlari ham tasviriy san'atning yangi yutug'i sifatida kutib olingan bo'lsa, «Chorvoq qurilishida», «Mirzacho'l kanali» va boshqa bir qator kartinalari uni mohir rassom, tabiat kuychisi sifatida elga tanitdi.

O'rol Tansiqboev asosan, liroepik rassom edi. Uning har bir asarida jonajon o'lkaga nisbatan cheksiz muhabbat bor. Ana shu muhabbat bilan O'zbekiston manzarasining ulug'vor tasvirini chizdi. Haqiqiy manzara asari kishida hayotga muhabbat uyg'otadi. O'rol Tansiqboev chizgan manzaralar ta'sirchanligi ham, qudrati ham ana shunda. Lekin bunday ta'sirchan manzaralar mashaqqatsiz yaratilmaydi, uning har biri o'ziga xos tarixga egaligi san'at tarixidan ma'lum. Ayniqsa, rassom qadami yetgan joylar ijodkorga qadr don bo'lib qolganda, bu asarning ta'sirchanligini yanada oshiradi. Asar ohangidagi bunday oshno tuyg'uni didi o'tkir tomoshabin tez ilg'aydi. Ba'zan shunday bo'ladi: bir kartina oldida beixtiyor to'xtab kolasan-u, unda aks etilgan manzara sen qachonlardir ko'rgan qadr don narsalarni xotirangda jonlantirib yuboradi. Ushbu paytda sen yoningda turgan hamrohingga bu asar haqida uzoq so'zlaging keladi, lekin rassomning asarini so'zlab berish naqadar mushkulligini ko'rgazma zalidan chiqqaningdan so'ng his etasan.

U jamoat arbobi sifatida ham qator ishlarini amalga oshirdi. 1959-60 yillarda O'zbekiston Rassomlar uyushmasining raisi lavozimida ishlab, yosh ijodkor musavvirlarga yaqindan yordam berdi. Taniqli rassom O'rol Tansiqboev 1974 yilda Toshkent shahrida vafot etdi. Undan boy va rang-barang meros qoldi. Uning asarlari mamlakatning yirik muzeylari-Tret'yakov galereyasi, Sharq madaniyati Davlat muzeyi,

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

Olma-ota, Samarqand, Nukus va boshqa shaharlardagi rasmlar galereyasi hamda muzeylaridan munosib o'rin egallagan.

Men buyuk rassom O'rol Tansiqboev ijodi haqida o'ylanimda, uning mana bu so'zlari yodinga tushadi: "Milliy san'at bir kunda yaratilmaydi. U uzoq yillar davomida ko'plab musavvirlarning uzluksiz sa'iy harakatlari mahsulidir. Uni unutmok yoki bekorga chiqarmoq mumkin emas; uning an'alariga o'z taqdirini bog'lamasdan manzur bo'larli hech narsa yaratib bo'lmaydi". O'rol Tansiqboyevning bu so'zlarida tajriba, adashishlar, izlanishlar, ijod mashaqqatlari o'z ifodasini topgan. Uning hayot faoliyati, ijodiy yo'li yoshlarimiz uchun ibrat maktabi. Qachonlardir ishini vinochilikdan, ijodini esa vino tayyorlashda ishlatiladigan oq suzma qog'oziga chizishdan boshlagan O'rol Tansiqboyev O'rta Osiyoning mohir manzarachi rassomi sifatida mashhur bo'ldi. Xalqimizga boy meros qoldirib ketdi. Bu meros muzeylarimizda, jumladan O'zbekiston Davlat San'at muzeyi va rassom nomidagi uy-muzeyida ko'z qorachig'idek avaylab saqlanmoqda.

Bu asarlar O'rta Osiyo manzaralari haqida go'zal qo'shiqlardir. Uning "Qo'shiq" deb nomlangan asari kishi qalbida o'zgacha hotirjamlik, sukunat uyg'otadi. Unda shunday manzara aks etgan: Bahor. Gullarga bezangan qir.

Yashil maysalar hamda chechaklarga burkangan tepaliklar. Uzoqlarda tog' yon bag'irlari. Ufq jozibali. Osmon zangori. Dasht qo'ynida sho'x qizaloqlar qo'shiq boshlaganlar. Bu qo'shiq bahor haqida, gullar va ko'katlar haqida, quyosh va yomg'ir haqida. Qizlarning o'zi ham tabiatning ajib guldastasiga o'xshab ko'rinadi. Olam va ranglar yaxlilashib, kishi qalbiga kuy bo'lib quyiladi. Bu kuy ruhiyat-qalbdagi yangi-yangi tuyg'ularning tug'ilishiga sabab bo'ladi. Tuyg'ular esa dilimizga mazmun beruvchi ruhiyat qushlaridir.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash lozimki, bo'lajak rassom uchun hayotni kuzatish, mavzu yuzasidan kundalik qalamchizgi va etyudlarini bajarish mashqlarini qilishga kirishsa maqsadga muvofiq bo'lardi. Manzara janridagi asarlar inson uchun ma'naviy oziqa beradi, uni ruhlantiradi, hayotga shodlik va quvonch bag'ishlaydi.

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nodir Normatov. O'rol og'a saboqlari & O'rol Tansiqboev asarlari. Video albom Xurshid Davron kutubxonasi.
2. <https://kh-davron.uz/kutubxona/multimedia/nodir-normatov-orol-oga-saboqlari.html>
3. O'zbekistonda tasviriy san'atning rivojlanish tarixi
4. <https://odam.uz/Qiziqarli/ozbekistonda-tasviriy-sanatning-rivojlanish-tarixi>
5. <http://taqvim.uz/uz/event/view/345>
6. Shoxboz, D. (2019). THE ESSENCE OF TEACHING ENGINEERING COMPUTER GRAPHICS AS A GENERAL TECHNICAL DISCIPLINE. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12).
7. Muslimov, Sherzod Nazrullayevich (2019) "THE ROLE OF PERSONALITY-ORIENTED EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONALLY-GRAPHIC COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGICAL SCIENCES," Scientific Bulletin of Namangan State University: Vol. 1 : Iss. 6, Article 80.
8. Muslimov Narzulla Alikhanovich, Urazova Marina Batyrovna, Muslimov Sherzod Narzulla ugli. (2020). DEVELOPMENT OF DESIGN TECHNOLOGY FOR FUTURE VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS, MODEL OF TRAINING AND BASIC INDICATORS OF DISSERTATION. PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/ Egyptology, 17(7), 10534-10551. Retrieved from <https://www.archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/4088>
9. A. N. Valiev. (2021). ABOUT THE FEATURES OF THE PERSPECTIVE OF SIMPLE GEOMETRIC SHAPES AND PROBLEMS IN ITS TRAINING. International Engineering Journal For Research & Development, 6(2), 7. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/5MT2R>
10. Валиев Аъзамжон Нематович. (2021). Об Особенности Перспективы Простых Геометрических Фигур И Проблемах В Ее Обучении. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(4), 54-61. Retrieved from <https://cajotas.centralasianstudies.org/index.php/CAJOTAS/article/view/116>

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

11. Ravshanovich, J. R. (2021). Rangtasvir Taraqqiyotining Ustuvor Yo'nalishlari. Бошқарув ва Этика Қоидалари онлайн илмий журнали, 1(6), 137-148.
12. Jabbarov, R. (2021). Sharq uyg'onish davri yetuk san'atkori buyuk miniatyurachi musavvir Kamoliddin Behzod ijodi ta'sirida yuzaga kelgan o'ziga xos yo'nalish. Жамият ва инновациялар, 2(5/S), 59–67. <https://doi.org/10.54274/2181-1415-vol2-iss5/S-pp59-67>
13. Kozim, M., Zilola, F., & Sanjarbek, S. (2019). DETERMINATION OF THE PARAMETERS OF THE DEFAULT ISOMETRIC VIEW USING METHOD OF RECTANGULAR AUXILIARY PROJECTION. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12).
14. Tashimov, N. (2019). Ways of Development of Cognitive and Graphic Activity of Students. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 17(1), 212-214.
15. Khalimov Mokhir Karimovich. (2022). ELEMENTS OF STUDENT SPACE IMAGINATION IN THE TEACHING OF GRAPHIC SCIENCES AND METHODS OF USING IT. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 3(02), 103–116. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-03-02-19>
16. Адиллов, П., Ташимов, Н., & Есбоғанова, Б. (2016). AutoCAD ЧИЗМА ДАСТУРИ ОРҚАЛИ ЧИЗМАЧИЛИКНИ ЎҚИТИШ ВА УЛАРНИНГ ИСТИҚБОЛИ . ВЕСТНИК КАРАКАЛПАКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ БЕРДАХА, 32(3), 53–55. извлечено от <https://science.karsu.uz/index.php/science/article/view/851>
17. Халимов, М. К. Сравнение продуктивности учебной доски и проектора в преподавании предметов, входящих в цикл инженерной графики / М. К. Халимов, Р. Р. Жабборов, Б. Х. Абдуханов, А. А. Мансуров. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2018. — № 6 (192). — С. 203-205. — URL: <https://moluch.ru/archive/192/48066/>
18. Rustam Ravshanovich, J. (2021). Formation of Creative Abilities of Students by Teaching the Genre "Landscape" of Fine Arts. Spanish Journal of Society and Sustainability, 1, 1-8. Retrieved from <http://sjss.indexedresearch.org/index.php/sjss/article/view/1>
19. Jabbarov, R., & Rasulov, M. (2021). FURTHER FORMATION OF STUDENTS' CREATIVE ABILITIES BY DRAWING LANDSCAPES IN

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

PAINTING. Збірник наукових праць ЛОГОΣ.

<https://doi.org/10.36074/logos-30.04.2021.v2.09>

20. Maxkamova, S., & Jabbarov, R. (2022). Axborot – kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanib tasviriy san'at ta'limi samaradorligini oshirish metodikasi. Zamonaviy Innovatsion Tadqiqotlarning Dolzarb Muammolari Va Rivojlanish Tendensiyalari: Yechimlar Va Istiqbollar, 1(1), 27–29. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/zitdmrt/article/view/5097>

21. Jabbarov Rustam Ravshanovich. (2022). TASVIRIY SAN'ATDA MANZARA KOMPOZITSIYASINI O'QITISH ORQALI TALABALARNING IJODIY QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH. International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences, 2(4), 145–153. Retrieved from <http://ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/335>

